

PROFETIAN I EVANGELIEBOKEN

av Sebastian Selvén

Kyrkoårets allra första text är i år Sakarja 9:9–10, som i 2000-översättningen lyder:

Ropa ut din glädje, dotter Sion, jubla, dotter Jerusalem!

Se, din konung kommer till dig. Rättfärdig är han, seger är honom given.

I ringhet kommer han, ridande på en åsna, på en ung åsnehingst.

Den följs upp av Jesu intåg i Jerusalem, på en åsna, med kommentaren (Matt 21:4), ”Detta hände för att det som sagts genom profeten skulle uppfyllas.” Jesus är så noga med att spela upp profettexten – som i evangeliet förstås som ”en åsna och en ung åsnehingst” – att han ber lärjungarna hämta både ett åsne och dess föl, för att följa profetian till punkt och pricka. Det här mönstret, att koppla samman en text ur den Hebreiska bibeln, ofta en profetia, med en text ur evangelierna, är mycket starkt. Det är inte ovanligt att kristna närmast läser in ett ”fortsättning följer” i slutet av varje profettext. Stycken som Herrens lidande tjänare (Jes. 52–53) och Fridsfursten (Jes. 9) blir närmast obegripliga för många utan en koppling till evangelierna, till exempel som när ”Immanuel” (Jes. 7) inte kan förstås som någon annan än Jesus – trots att mycket i texten tyder på att det är kung Hiskia som avses.[1] Men Jesaja var inte någon Nostradamus, och profeterna inga spåmän. Även om de ibland uttalade sig om framtiden så talade de framförallt in i samtiden. Ibland kunde det budskapet bestå. Ibland talade det till den dåvarande politiska situationen i Israel och Juda och hade upphört att vara relevanta redan ett halvt årtusende innan Jesus.

I judendomen på andra templets tid, i slutet av vilken Jesus levde, fick de här texterna nytt liv och en ny förståelse: som spådomar som skulle uppfyllas. Jesus var inte den enda som såg till att försöka iscensätta episoder ur profettexter för att uppfylla dem – det gjorde även Johannes döparen, Theudas och Jesus ben Ananias, andra messianska figurer vid samma tid.[2]

Profeterna är otroligt viktiga i kristen tradition – Jesajas bok har ofta uppfattats som ”det femte evangeliet.” [3] Men att ständigt läsa dem genom evangelierna är problematiskt. Dels förvrängs då texterna, för den historiska Jesaja talar faktiskt inte om den historiska Jesus. Så är det bara. Att kreativt läsa Jesaja med Jesus som lins, det är något annat. Judar gör lekfulla och långsökta läsningar av bibeltexter, och det får förstås även kristna göra. Men om det leder till att man ”kidnappar” texter och så att säga glaserar dem i evangelietexter, då brukar man våld på dem. Möjligen är man trogen Matteus, men man sviker Sakarja. Man sviker även dem man delar texten med: judarna, för vilka Jesaja också är helig text, och också har ett budskap. Även om många judar är ungefär lika entusiastiska över profetböckerna som kristna är över 3 Mosebok, så har även vi en relation till de här texterna – från och med artonhundratalet har sionister till exempel brukat Jesaja för att ge sitt politiska projekt messianska övertoner.[4] Det här är inte mindre problematiskt än kristna bruk utan visar snarare på att problematiska bibelbruk är problematiska, oavsett vem som ägnar sig åt dem. Att ta över profettexterna är inte ett ansvarsfullt sätt att hantera dem på, och från en predikstol ska både Sakarjas och Matteus röster kunna höras, som två olika vittnen om Guds verk.

[1] Se t.ex. Wildberger, Hans. 1991. Isaiah 1–12. A Commentary. Minneapolis: Fortress Press. 306–312.

[2] Bermejo-Rubio, Fernando. 2016. ”The Day of the Lord is Coming: Jesus and the Book of Zechariah”, i Jesus and the Scriptures: Problems, Passages and Patterns. Red. Tobias Hägerland, 111–131. London & New York: Bloomsbury. 130. För Theudas, se även Josefus (Judiska fornminnen 20.97–98) och Apg. 5:36–8.

[3] Se Sawyer, John F.A. 1996. *The Fifth Gospel: Isaiah in the History of Christianity*. Cambridge: Cambridge University Press.

[4] Sawyer (1996), 5.